

”SALAINEN OPPI – KOLMAS OSA”
Kuten se julkaistiin 1897
Katsaus sen sisältöön ja autenttisuuteen
Boris de Zirkoff

Keväällä 1897, vähän yli kuusi vuotta H. P. Blavatskyn kuoleman jälkeen, Lontoossa The Theosophical Publishing House julkaisi suuren teoksen, jonka nimi on *Salainen oppi*, III osa, alaotsikkonaan *okkultismi*.¹

Tämän teoksen alkuperäiseditiota on nykyään vaikea löytää, vaikka sitä esiintyy aina silloin tällöin antikvariaateissa. Mutta sen teksti on sisällytetty erillisenä volyyminä *Salaisen opin* (I ja II osan) uudistettuun laitokseen, joka julkaistiin 1893. Nykyisin se luetaan kuuluvaksi *S. O:n* editioon, jonka on julkaissut v. 1938 lähtien The Theosophical Publishing House, Adyar, Madras, Intia.² Se muodostaa tämän kuusiosaisen edition volyymin V.

Monet sekä teosofisen organisaation sisä- että ulkopuolella olevat tutkijat muistavat ne lukuisat väärinkäsitykset, jotka koskevat tuon volyymin laatua ja sisältöä. Nämä, kuten niin monet muutkin väärinkäsitykset, johtuvat todennäköisesti siitä, että heillä ei ole ollut riittävästi tietoa eikä todellista mielenkiintoa määrittää tätä aihetta koskevia tunnettuja tosiasioita. Kuitenkin sellaisia tosiasioita on [z-xxvi] erittäin paljon, ja huolellisesti tarkasteltuna ne hälvettäisivät useimmat väärinkäsitykset.

Vaikka tämä osa julkaistiin vasta 1897, sen valmistelua oli jatkettu joitakin vuosia ennen tätä ajankohtaa, kuten käy ilmi esimerkiksi *Luciferin* (vol. XIII, s. 354) tiedotuksesta tammikuulta 1894. Siinä sanotaan, että ”*Salaisen opin* kolmannen osan käsikirjoitusta kirjoitetaan puhtaaksi”.

Tämän volyymin ensimmäiset sivut menivät painoon vuoden 1895 tammi-kuun tienoilla,³ ja työ saatiin ilmeisesti valmiiksi syyskuussa 1896, vaikka sen varsinaisen julkaisemisen piti odottaa amerikkalaisen edition valmistumista, mitä ”edellytti epäoikeudenmukainen kustannusoikeuslaki”.⁴

Tämän volyymin huolellinen analyysi paljastaa monia mielenkiintoisia seikkoja.

Sivuilla 433–594 on

a) *Esoteeristen ohjeiden* teksti, jonka H. P. B. itse antoi yksityisesti esoteerisen koulun lupautuneille oppilaille. Tämä teksti on kuitenkin epätäydellinen ja huomattavasti muotoiltu.⁵

b) *Selitysten* teksti on saatu H. P. B:n sisäisen ryhmän kokouksiin osallistuneilta opiskelijoilta. Näitä *Selityksiä* on suuressa määrin muokattu ja hyvin todennäköisesti muutettu, verrattuna samojen *Selitysten* täydelliseen versioon, Alice Leighton Cleatherin selityksiin, kuten ne selvästi osoittavat.⁶

¹ Otsikkolehteen on myös painettu Theosophical Publishing Society, Benares, India ja Theosophical Book Concern, Chicago, Ill.

² Theosophical Publishing House, Lontoo, on ottanut siitä uusintapainoksen 1950. [Vuonna 1978-1979 T. P. H. Adyar otti *S. O:sta* tarkalleen rajatun edition, joka perustuu kahteen alkuperäiseen volyymiin. – Zirkoff.]

³ *Lucifer*, XVI, kesäkuu 1895, s. 271.

⁴ *Lucifer*, XIX, syyskuu 1896, s. 81.

⁵ [Ks. B. C. W., XII, s. 488–511, jossa on täydellinen, editoimaton teksti. Suomeksi kirjassa H. P. Blavatsky, *Esoteeriset ohjeet*, s. 9–25]

⁶ Perusteellinen ”Leaves of Theosophical History” -niminen keskustelu näiden *Selitysten* historiallisesta taustasta on löydettävissä *Theosophical Forumista*, Point Loma,

Nämä opetukset ja selitykset esitettiin vakavan vaitiolonlupauksen antaneille, ja niiden julkaiseminen [z-xxvii] loukkasi sitä räikeästi. Sitä paitsi, kuten ilmenee aivan selvästi G. R. S. Meadin omasta selvityksestä, niiden teksti lisättiin tähän volyymiin ainoastaan täyteenä, sen koon lisäämiseksi.⁷

Emme nyt puutu tähän käsiteltävänä olevan volyymin erityiseen osaan, koska sillä ei ole välitöntä arvoa tutkimustamme varten.

Kun H. P. B. asui Würzburgissa Saksassa ja työskenteli *Salaisen opin* parissa, hän lähetti tietyn osan käsikirjoituksesta Adyariin, jotta T. Subba Row olisi käynyt sen läpi ja tehnyt ehdotuksia ja korjauksia tekstin suhteen. Ollen silloin oudossa mielenvireessä Subba Row tunsu vastenmielisyyttä siihen, mitä H. P. B. oli kirjoittanut, ja hän kieltäytyi suoralta kädeltä olemasta missään tekemisissä käsikirjoitusten kanssa. Tämä käsikirjoitus oli tehty kreivitär Wachtmeisterin käsialalla, ja hänen on täytynyt kopioida se H. P. B:n omasta MS:stä. Se on nyt T. S:n Adyarin arkistossa.

S. O:n lopullinen ensimmäinen osa paljastaa monia muutoksia aikaisempaan MS:än verrattuna. H. P. B:n on täytynyt tehdä siihen paljon lisäyksiä, sen jälkeen kun Subba Row kieltäytyi yhteistyöstä hänen kanssaan. Mutta mitä muutoksia ja korjauksia H. P. B. itse onkin tehnyt siihen myöhemmin, ainakin osien alkuperäisestä MS:stä on täytynyt jäädä hänen paperiensa joukkoon. Nämä osat S. O:n I osan ensimmäisen luonnoksen alkuperäisestä MS:stä ovat nyt löydettävissä tarkastelemastamme ”III osasta”.

Ne käsittävät teoksen 68 sivua, ja teksti on sama kuin ensimmäisen luonnoksen vastaavat kohdat. Toisin sanoen, ”III osassa” ei ole *kaikki* ensimmäisestä luonnoksesta, mutta huomattava osa siitä on.

Tämä aineisto kattaa [vuoden 1897 edition] sivut: 36-43; 47; 61-63; 67-75; 93-97; 98-104; 105-108; 129-137; 211-213; 270-275; 277-279; 315-324; 332-335.

Voidaan kysyä, miksi v. 1897 julkaistu III osa [z-xxviii] ei sisällä *Salaisen opin* I osan koko ensimmäistä luonnosta, vaan ainoastaan tietyt osat siitä, kuten edellä kerrottiin. Luonnollisin vastaus tähän on, että vain ensimmäisen luonnoksen puheena olevat osat löydettiin H. P. B:n paperien joukosta Lontoossa, eivätkä Annie Besant sekä todennäköisesti muut Adyarin virkailijat tuolloin tienneet täydellisen ensimmäisen luonnoksen olemassaolosta Adyarin arkistossa. Tämän osoittaa selvästi se seikka, että vasta maaliskuussa 1922, noin 25 vuotta myöhemmin, Annie Besant selosti *The Theosophistin* sivuilla (XLIII, s. 533–534) tämän käsikirjoitusluonnoksen löytymistä sanomalla että:

”...Toinen mielenkiintoinen ’löytö’ on *Salaisen opin* ensimmäisen osan ensimmäinen käsikirjoitus... Tämä on ilmeisesti se käsikirjoitus, jonka H. P. B. lähetti Ostendestä vuonna 1886 T. Subba Row’lle...”

Hän selostaa sitten, että tietyt osat ensimmäisestä luonnoksesta ja tietyt liitteet sisältyvät vuoden 1897 III osaan. Tuntuu miltei uskomattomalta, ettei eversti Olcottilla, joka tiesi kaiken ensimmäisestä luonnoksesta sen saavuttua Adyariin 1886, olisi ollut mitään sanottavaa III osasta, niin kuin se julkaistiin

---

Kalifornia, vol. XVI, XVII ja XVIII, huhtikuu-joulukuu 1940 ja tammikuu-huhtikuu 1941. [Ks. myös *H. P. Blavatskyn opetukset sisäiselle ryhmälle*, Historiallinen johdanto ja Poikkeavat kohdat, Lahden Minerva ry, Lahti 1999.]

⁷ *The Occult Review*, Lontoo, toukokuu 1927.

1897, ja ettei kukaan olisi ottanut keskusteltavaksi III osaa näiden tiettyjen lukujen osalta.

Itse asiassa C. Jinarâjadâsa alkoi julkaista *The Theosophistin* sivuilla⁸ Adyarin arkiston ensimmäistä luonnosta, ja hän ilmoitti aikomuksestaan julkaista se myöhemmin kirjan muodossa. Kuitenkin sarja keskeytyi jonkin ajan kuluttua syystä, että käsikirjoitus oli ”kaoottisessa” kunnossa isojen kirjainten, ajatusviivojen ja lainausmerkkien osalta. Lisäksi toimituksella oli vaikeuksia tulkita ja heprean ja kreikan kirjoituksia, joita H. P. B:n alkuperäistekstin kopianut kirjuri ei luultavasti tuntenut. Mutta silloinkaan ei [z-xxix] mainittu tämän aineisto-osan kuulumisesta julkaistuun III osaan.

Sitä paitsi ”III osan” 2. ja 3. luku, jotka kuten jo mainittiin kuuluvat *S. O:n* ensimmäiseen luonnokseen, oli jo julkaistu *Luciferissa*, vol. X, kesäkuu 1892, s. 273–283, artikkelina nimeltään: ”The Denials and the Mistakes of the Nineteenth Century.”⁹ On todella erikoista, että ”III osan” editoijat eivät muistaneet, että tämä aineisto oli jo ilmestynyt painettuna heidän omassa aikakauslehdessään ja että tämä tapahtui yli vuoden kuluttua H. P. B:n kuolemasta, aikana jolloin ”III osaa” oli jo harkittu ja sen editointi ehkä jo aloitettu.

Lisäksi ratkaiseva todiste paljastaa, että H. P. B. oli kirjoittanut luvut 26 ja 27 v. 1885 osana ensimmäistä luonnosta. Niitä ei kuitenkaan sisällytetty siihen, vaan varattiin *The Theosophistia* varten, mutta syystä tai toisesta niitä ei julkaistu siinä.¹⁰

Olemme tähän mennessä tarkastelleet tämän osan sivuja 1-432. Niiden 102 sivua on tunnistettu, ne muodostavat neljänneksen koko määrästä. Miten sitten on lopun kolmen neljänneksen laita?

Ensimmäinen huomiota kiinnostävä seikka on III osan yhden osan suuri osuus, joka kattaa sivut 376–432 ja muodostaa luvut 43–51., yhteensä 56 sivua eli 1/8 koko määrästä. Näiden lukujen aineisto kuuluu yhteen paremmin kuin mikään muu tässä osassa, ja on selvää, että niiden läpi kulkee yhtenäinen lanka. Luvun 43 otsikko, ”Buddhan mysteeri”, olisi voitu yhtä hyvin valita koko volyymin tälle osuudelle, koska se on aineiston pääaihe.

[z-xxx] Erinomaisesti voidaan osoittaa se, että joko koko aineisto tai ainakin osa siitä oli kirjoitettu ennen vuotta 1888, koska H. P. B. puhuu *Salaisessa opissa* (I osa, s. 80 av., puuttuu sivulta 141 suomenkielisestä editiosta) kappaleesta tai luvusta nimeltään ”Buddhan mysteeri” ja kehottaa tutkijoita tutustumaan siihen. Hän huomauttaa kuitenkin, että tämä luku on löydettävissä ”myöhemmästä osasta”.

Näihin lukuihin sisältyvien opetusten korkean metafyyssinen luonne ja se seikka, että joissakin niistä hahmotellaan okkulttisen tradition tiettyjä aspectteja, joita H. P. B. ei ollut edes kosketellut missään muissa artikkeleissaan, mukaan luettuna *Salaisen opin* kaksi alkuperäistä osaa, saavat johdonmukaisen tutkijan tuntemaan, että siinä on todella osa tekstistä, joka oli alun perin tarkoitettu tämän teoksen kolmanteen osaan.

Vuonna 1897 julkaistun III osan esipuheessa, jonka Annie Besant on kirjoittanut, on näennäinen vahvistus tähän asiaan, sillä hän sanoo: ”H. P. B:n mi-

⁸ Vol. LII, elokuu 1931; LVI, lokakuu ja joulukuu 1932; tammi-syyskuu 1933; LV loka- ja marraskuu 1933.

⁹ [”Yhdeksännentoista vuosisadan kiellot ja virheet”.] *Nyt B. C. W:ssä*, XIII, s. 224–241.

¹⁰ [Nämä ovat nyt löydettävissä *B. C. W:n* kahtena artikkelina, vol. VII, s. 105–134 ja 230–240.]

nulle [Annie Besantille] antamat paperit olivat aivan epäjärjestyksessä. Minun täytyi sen vuoksi ottaa kukin käsikirjoitus erillisenä lukuna ja olen järjestänyt ne mahdollisimman peräkkäin.”¹¹ Sitten hän sanoo ”Buddhan mysteeri” -lukuista, että ne ”annettiin [z-xxxii] minun [Annie Besantin] käsiini julkaisua varten, osana *Salaisen opin* kolmatta osaa...”

Tämä, meidän tulee muistaa, kirjoitettiin vuonna 1897.¹²

Tämän lausunnon valossa on sen vuoksi aika omituista huomata, että kun *Salaisen opin* tarkistettu painos ilmestyi vuonna 1893 painosta, editoija oli poistanut kaikki H. P. B:n selvät viittaukset III ja IV osaan. Ne eivät esiinny tämän edition missään myöhemmissäkään painatuksissa.¹³

Jos nämä viittaukset poistettiin siksi, että editoijan mielestä sellaisia osia ei ollut koskaan ollutkaan, niin miten H. P. B. olisi voinut antaa Besantille mitään erityisesti kolmannen osan aineistona?

Hämmennystämme lisää edelleen se mielenkiintoinen seikka, että 6.10.1926 *Hamilton Spectatorin* (Ontario, Kanada) päätoimittaja William Mulliss, pätevä toimittaja, joka oli innokkaasti tutkinut *Salaista oppia* kymmenen vuotta, haastatteli Annie Besantia Los Angelesissa Kaliforniassa useiden sanomalehtien puolesta. Hänen kysymyksensä koskivat osittain kolmatta osaa, jonka oletettiin olleen joskus olemassa. Linaamme haastattelun sanatarkasta selostuksesta:

Mulliss: Kriitikonne ovat väittäneet, että joku on tarkoituksellisesti hävitänyt *Salaisen opin* kolmannen ja neljännen osan, joihin H. P. B. viittaa *Salaisen opin* ensimmäisessä osassa. Mitä voitte sanoa tähän? Sisältääkö mielestänne teidän toimittamanne *Salaisen opin* kolmas osa nimeltään ”Okkultismi” mitään siitä aineistosta, joka oli tarkoitettu kolmatta ja neljättä osaa varten. [Tässä viitataan 1897 julkaistuun osaan.]

[z-xxxii] *Besant:* Minut määrättiin H. P. B:n kirjallisten töiden testamentin-toimeenpanijaksi, ja se aineisto, josta kokosin johdollani julkaistun *Salaisen opin* kolmannen osan ”Okkultismi”-osan, koottiin suuresta määrästä erilaisia kirjoituksia, jotka löytyivät hänen työpöydältään hänen kuolemansa jälkeen. Näistä minä otan vastuun.

Mulliss: Auttoiko Mead teitä näiden artikkeleiden kokoamisessa?

Besant: Ei. Paperit olivat ehdottomasti minun valvonnassani, eikä Meadillä ollut mitään tekemistä niiden kanssa.

Mulliss: Mitä voitte sanoa kolmannen ja neljännen osan aineistosta.

Besant: En koskaan nähnyt niitä enkä tiedä, mitä niistä tuli. [Lainattu *O. E. Library Criticiin*, kesäkuu 1938.]

Tässä emme törmää ainoastaan selvään ristiriitaan selityksessä, joka mainitaan julkaistun osan esipuheessa ja koskee ”Buddhan mysteeri” -lukujen luonnetta, vaan meille kerrotaan myös, että suuri määrä erilaisia kirjoituksia löytyi H. P. B:n työpöydältä hänen kuolemansa jälkeen ja että Besant otti ne

¹¹ Selvänä ristiriitaisuutena tälle lausunnonle Besant kertoi v. 1922 (maaliskuun *The Theosophist*), että tarkastaessaan *Salaista oppia* vuoden 1893 editiota varten ”valtuutetut henkilöt...tekivät vain sellaisia muutoksia, joihin hän itse [H. P. B.] oli ohjeistanut. Ne koskivat pääasiassa sanallisia ja kielioppivirheitä sekä III osan aineiston järjestelyä.” Jos H. P. B. itse antoi ohjeet, miksi vuonna 1897 julkaistu III osa piti järjestää sen ”kaoottisen” tilan johdosta?

¹² Kaksi vuotta aiemmin, nimittäin toukokuussa 1895, kirjoittaessaan muista aiheista Besant oli jo viitannut ”*Salaisen opin* kolmanteen osaan, jonka H. P. B. antoi minun [hänen] käsiini...” (*Lucifer*, XVI, 188).

¹³ Nämä viittaukset voidaan löytää [englanninkielisen alkuteoksen] I osan johdannosta sivuilta vii ja xxxix–xl ja II osasta s. //106, //437, //455 ja //797–798.

omalle vastuulleen. Kuitenkin meidät oli juuri saatu uskomaan, että itse H. P. B. antoi nämä kirjoitukset Besantille.

Näiden outojen ristiriitaisuuksien johdosta kysymme itseltämme: Onko olemassa mitään muuta selitystä tähän Buddhaa koskevaan aineistoon ja sen mahdolliseen alkuperään? Uskomme, että sellainen selitys on olemassa.

Artikkelissa ”Esoteric Axioms and Spiritual Speculations” (*The Theosophist*, III, 4.1.1882, s. 92–93) H. P. B. teki muutamia asiaankuuluvia huomautuksia Arthur Lillie’n kirjan *Buddha and Early Buddhism* arvostelun johdosta. Sen kirjoitti salanimi ”M. A. (Oxon)”, joka oli oikealta nimeltään pastori Stainton Moses, kuuluisa spiritualisti.

H. P. B. paheksui arvostelijan tiettyjä esityksiä, jotka olivat ristiriidassa teosofien esittämien väitteiden kanssa, ja oli eri mieltä artikkelissa esitettyjen, Buddhan luonnetta [z-xxxiii] ja opetuksia koskevien näkemysten kanssa. Ne nimittäin oletettavasti käsittivät sen, mitä arvostelija kutsui ”ehdottomaksi spiritualismiksi”. H. P. B. kirjoitti:

”Emme yritä henkilökohtaisesti väitellä kiistelystä kysymyksestä ystävämme kanssa...mutta kerromme hänelle, mitä olemme tehneet. Niin pian kuin hänen erinomainen arvostelunsa saapui meille, teimme siihen merkintöjä ja lähetimme molemmat lehdet, joissa se oli, vuorostaan kahden asiantuntijan arvosteltavaksi ja oikaistavaksi... Nämä kaksi henkilöä ovat: 1) H. Sumangala Unnanse, Adam’s Peakin korkea buddhalainen pappi Ceylonilla... eteläbuddhalaisuuden oppinein tulkitsija; ja 2) Rin-chä-tze’n (Tiibetissä) chohan-lama, Dalai-laman ja Tashi-lhunpon Rinpoche-laman salaisten kirjastojen arkistokirjurien päällikkö...viimeksi mainitun ollessa lisäksi ’Panchen’ eli suuri opettaja, yksi pohjoisbuddhalaisuuden ja esoteerisen lamalaisuuden oppineimmista teologeista...”

Chohan-lama lupasi vastata aikanaan.

Jostain tuntemattomasta syystä tätä vastausta ei tuolloin julkaistu *The Theosophistissa*. Sen on täytynyt olla joitakin vuosia käyttämättömänä H. P. B:n käsikirjoitusten joukossa, ja se ilmestyi painoon vasta hänen kuolemansa jälkeen, nimittäin syys- ja lokakuussa 1894 *Luciferissa*, otsikkonaan ”Tibetan Teachings”. Kuten edellä mainitun artikkelin lopussa olleesta toimittajan huomautuksesta ilmenee,¹⁴ ”tämä tutkimus ’Tiibetiläisistä opetuksista’ on otettu artikkelisarjasta, joka alun perin valmisteltiin *The Theosophistia* varten, mutta joka jostain syystä pantiin syrjään ja jäi julkaisematta”. *Luciferin* toimittajat esittivät lisäksi toivomuksen, että ”voisivat jatkaa sarjaa muutaman kuukauden”.

Siten käy ilmi, että toimittajilla oli huomattava määrä samanlaista aineistoa hallussaan ja että he suunnittelivat julkaisevansa sen. Saattoiko tämä olla se aineisto, joka sisältyy nyt III osaan ja käsittelee ”Buddhan mysteeriä” ja muita siihen liittyviä aiheita? Ainakin siihen on hyvä mahdollisuus.

[z-xxxiv] Näin ollen III osan luvut 47 ja 49 sisältävät useita kappaleita, jotka ovat samoja kuin osa ”Tiibetiläisten opetusten” tekstistä. Onko liian hätiköityä kuvitella, että ”Buddhan mysteerin” aineisto III osassa sisältää, ainakin osittain, tekstin, joka liittyy läheisesti ”Tiibetiläisten opetusten” tekstisarjaan ja jonka oli kerran tarkoitus kuulua *Luciferin* sivuille jatkona ”Tiibetiläisten opetusten” kahteen jaksoon?

Emme voi olla ehdottoman vakuuttuneita siitä, mutta yksi asia on varma, nimittäin se, että mitään jälkeä ei koskaan ole löytynyt aineistosta, joka Luci-

¹⁴ Ks. H. P. Blavatsky *Collected Writings*, VI, s. 94–112.

ferin toimittajilla ilmeisesti oli mielessään luvatussaan lukijoille jatkoa ”Tiibetiläisten opetusten” sarjalle.

Meidän on nyt käsiteltävä johdantoa ja seuraavia lukuja, 1: osia luvuista 4 ja 5; 7, 8, 12–16 ; 18–22; 24, 25; 28; 31–34; 36; 38–42. Nämä käsittävät noin 238 sivua eli lähes puolet aineistosta.

Aiheet vaihtelevat niissä suuresti. Jotkin niistä kuuluvat yhteen paremmin kuin toiset. Jotkin ovat ehdottomasti kabbalistisia. Toiset ovat tekemisissä kristinuskon alkuperien kanssa, ja jotkin käsittelevät aiheita, joita on käsitelty jotenkin eri tavalla *Salaisen opin* I ja II osassa.

Bertram Keightleyn sanojen huolellinen tutkiminen – hän oli läheisesti ja pitkään tekemisissä H. P. B:n suurteoksen alkuperäisen käsikirjoituksen kanssa – valaisee hyvin näiden lukujen luonnetta ja alkuperää. Hän sanoo:

”Seuraava tehtävämme – Archin [Archibald Keightleyn] ja minun – oli saada koko käsikirjoitus, sen jokainen rivi, kirjoitettua puhtaaksi tavalliselle neljänneskoon kirjoituspaperille – ammattimaisesti – sillä tajusimme täysin, että uudelleenjärjestelyn ja sovittelun varsinaista työtä *ei saatu* tehdä H. P. B:n omalle käsikirjoitukselle, joka piti säilyttää koskemattomana tarkistusta varten, vaan kopiolle. Tästä syystä kirjoitimme sen kaiken puhtaaksi...

”Kun olimme saaneet koko käsikirjoituksen kirjoitetuksi koneella, sidoimme kiinni [z-xxxv] alkuperäisen täydellisen käsikirjoituksen *sellaisenaan* ja teimme siitä vahvan sinetöidyn paketin, joka annettiin takaisin H.P.B:lle ja joka myöhemmin siirrettiin osoitteeseen 19 Avenue Road, St. John’s Wood, N.W. (Besantin talo), kun H. P. B. muutti sinne. Muistan selvästi nähneeni paketin siellä hyvässä kunnossa, vähän ennen Intiaan lähtöäni muutama kuukausi ennen H. P. B:n kuolemaa.

”Ryhtyäksemme taas työhön Arch ja minä kävimme jälleen hyvin huolellisesti läpi nyt koneella kirjoitetun käsikirjoituksen ja laadimme suunnitelman, jonka H. P. B. lopullisesti hyväksyi. Sen mukaan koko teos jaettiin kahteen osaan: I osa Kosmogonia ja II osa Ihmisen synty. Kummankin osan oli määrä perustua kokoelmaan *Dzryanin säkeistöjä* ja kummankin tuli käsittää kolme kirjaa: ensimmäiseksi säkeistöt kommentaareineen ja selityksineen; toiseksi symboliikka ja kolmanneksi liitteet.

”Niin pian kuin I osan ensimmäinen osuus oli suurin piirtein koossa, jätimme sen H. P. B:lle yksityiskohtaisin huomautuksin aukoista, poistoista, kysymyksistä ja huomautuksista hänen harkittavakseen. Hän ryhtyi käymään läpi koneella kirjoitettua tekstiä kynän, saksien ja liiman kanssa, kunnes *hän* ilmoitti tehneensä kaiken voitavansa. Lopullinen tulos oli tekstin varsinainen mosaiikkiesitys, liimattuja palasia ja H. P. B:n lisäksi kirjoittamaa aineistoa, jota hän joskus otti toisen ja kolmannen kirjan muista paikoista. Lopulta siitä tuli sellainen monimutkainen mosaiikki, että Arch ja minä itse kirjoitimme uudelleen kahden osan ensimmäisen kirjan koko aineiston ja paljon myös toisesta ja kolmannelta kirjasta. Näin saimme valmiiksi aineiston, joka meni painoon *S. O:n* ensimmäisen edition I ja II osana. Kun tämä oli tehty, tietty määrä aineistoa jäi vielä jäljelle. Siihen kuului enimmäkseen viimeistelemättömiä katkelmia tai ’liitteitä’ tai juttuja symboliikasta, joita ei voitu sijoittaa lajiteltuun aineistoon tai jotka eivät useinkaan olleet julkaisukunnossa. Tietysti kysyimme H. P. B:ltä tästä asiasta, koska hän itse – ei Arch enkä minä – pani sen syrjään sillä hetkellä. Hän pani tämän pois jätetyn aineiston yhteen työpöytänsä laatikkoon ja sanoi, että jonakin päivänä hän tekisi [z-xxxvi] siitä III osan. Sitä hän ei kuitenkaan tehnyt, ja H. P. B:n kuoleman jälkeen Besant ja Mead julkaisivat *kaiken*, mikä saatettiin julkaista ilman täydellistä ja laajaa

tarkistamista ja uudelleenkirjoittamista. Siitä tuli osa tarkistetun edition III osaa...”¹⁵

Jo ennen H. P. B:n kuolemaa, nimittäin joulukuussa 1890, Bertram Keightleyn kerrotaan Adyarin kokouksessa aiheesta ”Teosofia lännessä” pitämässään puheessa ilmoittaneen, että ”sen kohdan, joka on nyt III osan Okkultismin historia, oli määrä olla ensimmäinen osa, kun taas kirjoitelmien Kosmogoniasta ja Ihmisen synnystä oli määrä muodostaa myöhempi sarja...” Tämä esitys tarkasteltuna juuri lainatun pidemmän poiminnon valossa poikkeaa kovasti siitä johtopäätöksestä, että suuri osa julkaistusta III osasta muodostuu aineistosta, joka pantiin syrjään *sen jälkeen kun* Keightleyt olivat järjestelleet *S. O:n* käsikirjoituksen. Lisävaloa voidaan saada aineiston suhteen tarkastelemalla sen käsittelemiä varsinaisia aiheita.

III osan tämän osuuden aiheaineistoon liittyy jotakin, mikä ei saisi jäädä huomaamatta keneltäkään, joka yrittää tunnistaa tämän aineiston alkuperän. Bertram Keightleyn sanoja pitäisi tarkastella erään toisen erittäin tärkeän seikan kanssa, nimittäin sen, että H. P. B:n kynästä on lähtenyt kaksi eri artikkelia, jotka on molemmat julkaistu *Luciferissa* ja molemmat ovat keskeneräisiä. Niille luvataan jatkoa, mutta mitään jatko-osaa ei koskaan ilmestynyt. Ne ovat: ”Evankeliumien esoteerinen luonne” ja ”Kirkon ja vapaamuurarien rituaalien juuret”.¹⁶

Huomattava määrä aineistoa III osan sivuilla 287–374 käsittelee kristinuskon alkuperää, mysteerikouluja, okkultismia ja magiaa ja niiden suhdetta tämän päivän symboliikkaan, vihkimysrituaaleihin, [z-xxxvii] seremonioihin jne. Ne muistuttavat kovasti kahden edellä mainitun keskeneräiseksi jääneen artikkelin aiheita.

Sopii kysyä, oliko osan aineistosta, tai sitten sen kaiken, tarkoitus olla jatkona näille *Luciferin* artikkeleille. Tätä olettamusta vahvistaa se erikoinen seikka, että III osan sivuilla 167–168 esiintyy samanlaisia kohtia kuin ”Evankeliumien esoteerinen luonne” -sarjan tekstissä. Siten yhteys näiden kahden välillä vahvistuu.

”Vartiotorni”-kirjoituksessaan *Luciferissa*, XX, heinäkuu 1897, s. 353–354, joka ilmestyi III osan ilmestymisen jälkeen, G. R. S. Mead esittää seuraavan anteeksi pyynnön siinä olevan aineiston suhteen:

”Kirjoittajalle, joka on editoinut muodossa tai toisessa lähes kaiken, minkä H. P. B. on kirjoittanut englanniksi *Hunnutonta Isistä* lukuun ottamatta, on jokseenkin uusi kokemus kääntää *Salaisen opin* III osan lehtiä yhtenä suuresta yleisöstä, sillä lukuun ottamatta sivuja 433–594 hän ei ole nähnyt siitä aikaisemmin sanaakaan. Toinen työ on estänyt häntä osallistumasta käsikirjoituksen toimitustyöhön, joten taakka on pudonnut rva Besantin harteille.

¹⁵ *The Theosophist*, ”Reminiscences of H. P. Blavatsky”, LII, syyskuu 1931; ja Theosophical Publishing House’n, Adyar, Madras, 1931, uusintapainos, s. 8–9 ja 13–15. [Suomeksi: H. P. Blavatsky, *Evankeliumien esoteerinen luonne*, Ruusu-Risti, Helsinki 1963; ja H. P. Blavatsky, *Kirkon ja vapaamuurarien rituaalien juuret*, Pirkko Carpelan, Helsinki 2001.]

¹⁶ *Lucifer*, vol. I, marraskuu, joulukuu 1887; helmikuu 1888 ja vol. IV, maaliskuu ja toukokuu 1889. (Ks. B. C. W. VIII ja IX)

”Mikä sitten on ensivaikutelma sille, joka on yksityiskohtaisesti tutkinut H. P. B:n fraseologian ja kirjallisten metodien kaikki kiemurat ja lukenut kaiken, minkä hän on kirjoittanut teosofiasta?

”Emme voi salata sitä, että ensimmäisenä on pettymyksen tunne. Teosofille niin tärkeiden kahden ensimmäisen osan säkeistöjen ja kommentaarien – jotka erottuvat kaiken muun teosofisen kirjallisuuden kärjessä – henki puuttuu kokonaan. Sitä tutkii innokkaasti sivuja löytääkseen uuden säkeistöjen tai kommentaarien tapaisen kultakaivoksen, mutta lukuun ottamatta yhtä tai kahta kappaletta mitään ei löydy. Itse asiassa ennen sivua 359, josta alkaa ’Buddhan mysteeri’ (sivut 359–432), on vain irrallisia osia, [z-xxxviii] jotka ovat ilmeisesti jääneet pois I ja II osasta, koska ne ovat muuta teosta huonompia. Toimitajan oli pakko julkaista ne, mutta olemme hänen kanssaan täysin samaa mieltä, että olisi ollut parempi painaa ne erillisinä artikkeleina *Luciferissa*, kuin sisällyttää ne osana *Salaiseen oppiin*. Se asia on kuitenkin miltei varma, että jos Mme Blavatsky olisi elänyt, nämä osat nykyisessä muodossaan eivät olisi muodostaneet osaa hänen suurteoksestaan. Ne edustavat hänen vähiten tärkeää kapasiteettiaan.”

On tärkeää muistaa, että Mead oli samaa mieltä Annie Besantin kanssa tämän aineiston yleisarvioinnista. Kuten Mullikselle kerrottiin, Mead tuki Besantia sanoessaan, että hänellä ei ollut mitään tekemistä käsikirjoituksen valmistelun kanssa ja että Besant oli sanonut hänelle, että tämä aineisto olisi sopinut paremmin *Lucifecin* artikkeleiksi kuin osaksi *Salaista oppia*.

Ottaen huomioon tämän lausunnon, joka kätevästi siirtää vastuun Besantin harteille, emme oikein osaa selittää Alice Leighton Cleatherin sanoja, jotka koskevat III osaa. Hän sanoo:

”Tapahtui niin, että samalla kun tekstiä koottiin, saatoin itse asiassa tarkastaa yksi tai kaksi tuttua, pitkää kirjoitusarkkia, jotka H. P. B. aina peitti pienellä kauniilla käsialallaan. Ne oli turmeltu miltei tunnistamattomiksi, muuttaman hänen lauseensa jäädessä koskemattomiksi. Niissä ei ollut ainoastaan toimittajien, Besantin ja Meadin käsikirjoitusta, vaan myös muiden käsialaa, jota en voinut tunnistaa...”¹⁷

Eräs tosiasia viittaa siihen, että Meadilla ei olisi todennäköisesti ollut paljon tekemistä III osan käsikirjoituksen kanssa, nimittäin sen sivuilla on siellä täällä surkeaa kreikkaa. Hän oli pätevä kreikan kielen tutkija ja olisi kyllä huolehtinut alkuperäisten kreikankielisten sanojen oikeinkirjoituksesta.

[z-xxxix] On kuitenkin huomattava, että Mead lankeaa edellä lainatussa kohdassa täysin tarpeettomaan yleistykseen, mistä saa helposti väärän vaikutelman, ellei tunne tosiasioita. Hänen sanoistaan lukija päättelisi, että Mead on toimittanut *Hunnutonta Isistä* lukuun ottamatta lähes kaiken, minkä H. P. B. oli koskaan kirjoittanut englanniksi. Tämän lauseen kirjoittaessaan Mead varmaan unohti, että H. P. B. oli kirjoittanut englantia jo vuodesta 1874 lähtien, ja hänellä oli toimituksellisena apunaan lukuisia henkilöitä eversti Olcottista Keightleyhin. Viimeksi mainitut editoivat *Salaisen opin* koko käsikirjoituksen eikä suinkaan Mead. Hän tarkisti kuitenkin vuoden 1893 edition ja on miltei kokonaan vastuussa kaikista siinä esiintyvistä korjauksista ja muutoksista. Ellei näitä useita näkökulmia pidä mielessään, seurauksena on sekaannus, ja kuva tapahtumista jää hämäräksi.

¹⁷ H. P. Blavatsky: *A Great Betrayal*, Calcutta, 1922, s. 75.

III osan nimetön arvostelija tuntuu *The Theosophistissa*¹⁸ yhtyvän Meadin anteeksipyyntöön hänen sanoessaan, että ”innokas tutkija... etsii turhaan...mielensä sopukoista samanlaisia todisteita, jotka voisivat kaivautua kosmogonian ja kosmologian mysteereihin sellaisella ilmeisellä tutunomaisuudella... Tosiasia on se, että suuri osa aineistoa...vastaa niitä aikakauslehti- ja kriittisiä artikkeleita, joita H. P. B:llä oli tapana kirjoittaa, ja on melkoinen sekoitus. Tosin niissä on hänen yksilöllinen leimansa, ja ne ovat kokonaisuutena perusteellisia, arvokkaita ja harvinaisia ja herättävät syvällisiä ajatuksia...”

Kolmekymmentä vuotta myöhemmin G. R. S. Mead pysyi *The Occult Review'n* kirjoituksessaan, toukokuu 1927, tässä aiemmassa arvioinnissaan, vaikka hänen näkemyksensä Annie Besantin 30 vuoden takaisesta asenteesta eroaa varhemmin esitetystä. Hän sanoo:

”Seuraavaksi siirryn III osaan. Sanoin, ettei minulla ollut sen kanssa mitään tekemistä. Arvostelin irrallisia tai hylättyjä osia I ja II osan käsikirjoituksesta tai konekirjoitustekstistä [z-xl] ja sanoin etteivät ne vastannet vaatimuksia eivätkä millään tavoin parantaisi teosta. Ajattelin, että ne olisi voitu mieluummin julkaista lyhyinä artikkeleina *Luciferissa*, koska niistä ei ehkä syntyisi yhdenmukaista kokonaisuutta. Besant, joka antoi paljon suuremman arvon kuin minä kaikelle, mitä H. P. B. oli kirjoittanut, pysyi kannassaan ja toimitti yksinään aineiston julkaisua varten. Ja vaikka jokainen jäljelle jäänyt pätkä oli käytetty hyödyksi, siitä tuli hyvin ohut teos. Sen vuoksi suostuttelin häntä ottamaan mukaan ’esoteerisena osastona’ tai esoteerisena kouluna tunnetun ryhmän niin kutsutut ohjeet, jotka olivat tähän asti olleen salaisia asiakirjoja. Perusteenani oli se, että ’okkultiset opetukset’, joi- na uskolliset jäsenet niitä pitivät, olivat nyt satojen käsissä, levinneenä kaikkialle maailmaan, eivätkä jotkut heistä suinkaan olleet luotettavia. Olisi ollut hyvin todennäköistä, että olisimme jonakin päivänä nähneet jonkun häikäilemättömän ihmisen julkaisseen ne tai panneen ne laittomasti kiertoon. Onneksi Besant oli samaa mieltä, ja ne sisällytettiin III osaan ilman tiettyä aineistoa, joka käsitteli sukupuolikosmologioita. Suuri taakka hälväni mielestäni. Ajattelin, että näiden ’ohjeiden’ toimittaminen suuren yleisön saataville olisi ehkä lopettanut tuon epäterveen, sisäisen, salaisen koulun. Mutta tämä toive ei valitettavasti toteutunut.”

Me emme ehkä ole samaa mieltä Meadin kanssa ”epäterveestä, sisäisestä, salaisesta koulusta” emmekä hyväksy kantaa, joka suosii moraalisesti arveluttavan toimenpiteen toteuttamista, koska joku muu voisi tehdä samoin ja ”antaa tällin”. Me emme ehkä ole Meadin sarkastisella kannalla emmekä yhdy hänen huomautuksiinsa ”okkulttisista opetuksista”. Mutta myönnämme tämän poiminnon perusteella, että Mead oli ilmeisesti nähnyt ja hyvin todennäköisesti lukenut ”hajanaiset osat” ennen kuin Besant ryhtyi editoimaan niitä. Näin ollen ei ole oikein sanoa, että Meadilla ei ollut mitään tekemistä III osan kanssa tai että ”hän ei nähnyt siitä yhtään sanaa ennen kuin” tämä osa ilmestyi painosta – niin kuin hän itse sanoi vuonna 1897! Todellakin, niin kuin ranskalainen sanoisi: *Lequel de nous trompe-t-on ici?*

Vahvistava lausunto on Josephine Ransomin teoksessa *A Short History of The Theosophical Society*, s. 325. [z-xli] Puhuessaan siinä III osan painosta ilmestymisestä hän sanoo, että ”se sisälsi kaiken sen käsikirjoitusaineiston, joka H. P. B:ltä jäi jälkeen. Osa tämän volyymin alkuperäiskäsikirjoituksesta

¹⁸ Vol. XVIII, syyskuu 1897, s. 760,761.

on yhä Seuran Adyarin arkistossa, ja se on arvokkaana todisteena sen aineiston aitoudesta, jonka H. P. B. oli jo valmistanut 1886 ja jonka oli tarkoitus muodostaa osa hänen suurteoksensa ensimmäisestä osasta...”

Hän kuitenkin erehtyy ajatellessaan, että ensimmäisen luonnoksen käsikirjoitus, joka on nyt Adyarissa, käsittää osan III volyymin alkuperäiskäsikirjoituksesta. Vain osia tästä Adyarin käsikirjoituksesta kuuluu III osaan, ja ne kuuluvat H. P. B:n omaan Lontoon käsikirjoitukseen, eivätkä Adyarin käsikirjoitukseen, jonka olemassaolosta ei tiedetty III osan julkaisuhetkellä.

Voidaan todeta Ransomien myöntäneen, että Adyarin käsikirjoitus sisältää III osassa julkaistun aineiston ja että hän on samaa mieltä Bertram Keightleyn kanssa käsikirjoituksen jäljelle jääneistä osista, etteivät ne olisi sopineet minnekään peräkkäin. Lisäksi hän esittää selvän kannan, että tämä aineisto oli kirjoitettu niin varhain kuin 1886.¹⁹

Huomioon ottaen edellisillä sivuilla esitetyt todisteet ja puheena olevan volyymin aineiston varsinaisen luonteen näyttää epäoikeutetulta ja järjenvastaiselta antaa tuolle kirjalle nimeksi H. P. B:n monumentaalisen teoksen, *Salaisen opin*, III osa.

Vaikka perusteeksi nousee se, että ”Buddhan mysteeri” -luvut sisältävät tiettyjä opetuksia, joita ei löydy mistään muualta H. P. B:n kirjallisesta perinnöstä, kuitenkin jää vain pohdiskelun varaan, olisiko hän todennäköisesti aikonut ottaa nämä sivut suurteoksensa kolmanteen osaan. Meillä ei ole mitään ehdotonta [**z-xlii**] todistetta tästä, ja voisimme yhtä hyvin ajatella, että tämä aineisto olisi pantu syrjään tulevaa käyttöä varten tai ehkä hän piti sitä ennenaikaisena tuolloin.

Tehdä tästä aineistosta kiinteä osa *Salaista oppia* ilman mitään selitystä sen luonteesta, alkuperästä tai lähteestä, on epäoikeutettua H. P. B:n muistoa kohtaan, ja se johtaa tutkijan harhaan ja on sen vuoksi epäoikeutettua.

Valmistaessamme tätä aineistoa *Collected Writings* -kirjaa varten olemme ottaneet huomioon edellä olevat seikat ja olemme sen vuoksi ryhtyneet seuraaviin toimenpiteisiin:

1) Luvut 27 ja 28 (Epäjumalankuvat ja terafim sekä Egyptiläinen magia) on sijoitettu VII osaan²⁰ syistä, jotka on esitetty kirjan Toimittajan huomautuksissa.

2) Luvut 2 ja 3 julkaistiin alun perin *Luciferissa*, X, kesäkuu 1892, nimittäin H. P. B:ltä jälkeenjääneenä artikkelina nimeltään ”The Denials and the Mistakes of the Nineteenth Century”. [Viimeksi mainittu on nyt *B. C. W:n* osassa XIII, s. 224–241.]

3) Kaikki ne ”Salaisen opin III osan” luvut, jotka olivat samoja tai miltei samoja kuin *S. O:n* I osan ensimmäisen luonnoksen (1886) teksti, on pidetty samassa järjestyksessä kuin ”III osa”. Niihin on lisätty muutamia kohtia, jotka olivat ensimmäisen luonnoksen käsikirjoituksessa ja jotka eivät esiinny ”III osassa”. Tämä tehtiin täydellisyyden vuoksi.

4) Kuten edellä sanottiin, tämän aineiston laajuus edellytti, että se jaettiin *Collected Writingsin* useaan kirjaan. *Esoteeriset ohjeet* on palautettu alkuperä-

---

¹⁹ Kuitenkin hänen lausuntonsa *The Canadian Theosophistissa*, XIX, 15.5.1938, s. 75–76, jossa sanotaan, että ”ensimmäiset tämän käsikirjoituksen 241 suurta sivua [Adyarin arkistossa oleva *S. O:n* ensimmäinen luonnos] muodostavat oleellisesti sen, mitä Besant julkaisi 1897 kolmantena osana”, on väärä, koska III osaan sisällytettiin ainoastaan tiettyjä osia tästä luonnoksesta.

²⁰ *Main. teos*, s. 230 ja 105.

räiseen sanamuotoon, ja ne ovat nyt täydellisessä muodossaan tämän sarjan osassa XII.²¹

Kun teos nimeltään ”Salainen oppi III osa” julkaistiin 1897, Annie Besant [z-xliii] allekirjoitti siinä olevan esipuheen. Tuon esipuheen mukaan useat kirjalliset työt, joista tuli osa tätä volyymiä, eivät alun perin olleet missään selvässä järjestyksessä. Besant järjesti ne niin peräkkäin kuin mahdollista. Hän kertoi korjanneensa kielioppivirheet ja poistaneensa ilmeisen epäenglantilaiset ilmaisut, mikä oli valitettavaa ja aivan tarpeetonta, koska H. P. B:n ulkomaalaisilta kuuluvat sanonnat ja ilmaisulliset erikoisuudet ovat omaa luokkaansa ja mieluummin etu kuin haitta. Mitään tällaista ei ole tehty *Collected Writings* -teoksessa, jossa H. P. B:n omaa kieltä on käytetty kauttaaltaan. Käytettiinkö mitään muita vapauksia H. P. B:n alkuperäistekstin suhteen, on mahdoton sanoa, vaikka Annie Besant erityisesti ilmoittaa, että ”joissakin tapauksissa hän täytti aukot, mutta sellaiset lisäykset ovat hakasulkeissa niiden erottamiseksi tekstistä”.

Hän sanoo ”Buddhan mysteeri” -lukuista, että hän sisällytti ne ”epäröiden”, koska ”muutamane erikoisine ajatuksineen ne sisältävät monia asiavirheitä ja selostuksia, jotka perustuvat eksoteerisiin kirjoituksiin eivätkä esoteeriseen tietoon”. Tämä ajatusten yleinen trendi toistuu useita kertoja ja siitä puhutaan laajasti. On vähintäänkin kummallista, että jollakulla silloisista H. P. B:n seuraajista olisi ollut rohkeutta osoittaa H. P. B:n esitysten väitetyjä virheitä ja verrata niitä tuollaisen seuraajan omaan, vaikkei varsinaisesti ilmaistuun oikeaan tietoon, mitä todellinen esoteerinen oppi oli jonkin tarkastelun alaisen aiheen osalta.

”Buddhan mysteeri” -luvut sisältävät joitakin esoteerisen filosofian kaikkein vaikeatajuisimpia opetuksia, joista joihinkin vain viitataan ja jotka eivät esiinny missään muualla koko H. P. B:n kirjallisessa tuotannossa, ei edes *Salaisessa opissa*. Näin ollen jokainen lausunto, joka viittaa korkeampaan tietoon kuin nuo mystiset opit, on sekä naurettava että vilpillinen.

[z-xliv] Esipuheessa sanotaan myös, että ”tämä osa täydentää H. P. B:n jälkeensä jättämät paperit lukuun ottamatta muutamia hajanaisia artikkeleita, jotka jäivät siitä pois ja jotka tullaan julkaisemaan hänen omassa aikakauslehdessään *Lucifer*”. Tietenkään emme tiedä aivan varmasti, milloin tämä esipuhe kirjoitettiin. Voidaan silti olettaa, että se on suurin piirtein samalta ajalta kuin ”III osa” julkaistiin, nimittäin vuodelta 1897. Se on saatettu kirjoittaa hiukan aiemmin kuin varsinaisena julkaisuvuonna. Jos *Luciferin* sivuilta yritetään löytää sellaisia artikkeleita, joihin viitataan esipuheessa, mitään H. P. B:n tekstejä ei tavata sieltä. Kaikki hänen kuolemansa jälkeen hänen kynästään julkaistut tuotteet painettiin *Luciferissa* ennen vuotta 1897. Niinpä jäämme ihmettelemään, oliko tuolloin olemassa joitakin H. P. B:n artikkeleita, jotka aiottiin julkaista *Luciferissa*, mutta niitä ei koskaan käytetty. Tähän kysymykseen emme varmaan saa koskaan vastausta.

Lähde:

H. P. Blavatsky, *Collected Writings*, toimittanut Boris de Zirkoff, Vol. XIV, s. xxv–xliv.

Suomentanut Pirkko Carpelan

²¹ [Suomeksi H. P. Blavatsky, *Esoteeriset ohjeet*, Lahden Minerva ry, 1998.]